

УДК 373.3,016

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.84.19>**В. В. Партола**

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії і методики викладання природничо-математичних дисциплін
у дошкільній, початковій і спеціальній освіті
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Н. М. Смолянчук

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії і методики викладання природничо-математичних дисциплін
у дошкільній, початковій і спеціальній освіті
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Л. П. Старікова

доцент кафедри теорії і методики викладання природничо-математичних дисциплін
у дошкільній, початковій і спеціальній освіті
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ КУРСУ «ДИЗАЙН І ТЕХНОЛОГІЇ»

У статті розкрито загальні питання проблеми реалізації змісту інтегрованого курсу «Дизайн і технології» технологічної освітньої галузі у навчальному процесі початкової школи. Обґрунтоване значення повної реалізації змістової складової інтегрованого курсу «Дизайн і технології», що пов'язано зі змінами, продиктованими введенням в реалізацію «Державного стандарту початкової загальної освіти» (2018 р.) та внесених до нього змін (2019 р.), а саме поява нових компонентів навчального процесу, таких як: формування ключових компетентностей, компетентностей в галузі техніки і технологій, набуття досвіду творчої діяльності, тощо. Описано організацію та результати статистичного опитування учителів початкових класів шкіл України з питань повноти реалізації змісту курсу. Із аналізу результатів опитування виявлено недоліки у здійсненні змістової складової програмного матеріалу курсу «Дизайн і технології», а саме: недооцінення освітніх можливостей курсу, знецінення значення курсу в освітній діяльності початкової школи, що призводить до випадків використання урочного часу не за призначенням, замінами на інші види навчальної діяльності. Обґрунтовано доцільність та підкреслено роль проєктного методу навчання з метою усунення зазначених недоліків. Визначено, що залучення молодших школярів до проєктної діяльності, як основи реалізації змісту інтегрованого курсу «Дизайн і технології» має досить вагоме значення у вирішенні означеної проблеми, оскільки здатне не тільки сприяти реалізації змісту технологічної освітньої галузі під час уроків, а і має можливості перенестись у будь-які інші сфери освітньої діяльності учнів початкової школи, у тому числі і поза класом та школою, значно розширюючи поле можливостей для цього. Означено тематику і зміст проєктів на кожний тематичний місяць для третього класу в рамках курсу «Дизайн і технології» технологічної освітньої галузі. Наведено методику організації проєктного методу у початковій школі. З'ясовано, що залучення молодших школярів у систематичну проєктну діяльність у класі та поза ним сприяє оптимальному засвоєнню змісту інтегрованого курсу «Дизайн і технології», формуванню ключових компетентностей, надає можливість компенсування «нереалізованого» програмованого змісту курсу та, за необхідності, надолуження недопрацьованого матеріалу.

Ключові слова: зміст, молодші школярі, дизайн і технології, метод проєктів.

Постановка проблеми. Введення в реалізацію «Державного стандарту початкової загальної освіти» (2018 р.) та внесених до нього змін (2019 р.) сприяли оновленню підходів до підготовки та проведення уроків «Дизайн і технології» [1]. Учитель початкових класів плануючи навчальну діяльність, готуючись до уроків, повинен враховувати вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти з технологічної освітньої галузі, що реалізуються через засвоєння молодшими школярами програмного змісту курсу «Дизайн і технології».

Тому в доборі змісту враховується його повнота, доступність, послідовність та неперервність, потенційні можливості курсу.

У сучасних умовах суттєво змінюється зміст технологічної освітньої галузі, з'являються нові компоненти процесу навчання: компетентності, досвід творчої діяльності; нові підходи реалізації змісту галузі.

Так, виконання завдань і мети навчального предмета «Дизайн і технології» здійснюється за такими змістовими лініями, як: «Інформаційно-

комунікаційне середовище», «Середовище проектування», «Середовище техніки і технологій», «Середовище соціалізації» [5]. Кожна з яких відповідає певному етапу проекту: пошук та опрацювання тематичної інформації у взаємодії з іншими учасниками; реалізація творчого потенціалу учнів; практична діяльність школярів; презентація результатів проектно-технологічної діяльності

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У науково-педагогічній літературі уточнено місце технологічної освіти у початковій школі (Т. Мачачі) [3], розроблено цінні методичні розробки до вивчення курсу «Дизайн та технологій» у НУШ (Г. Бучківської, Т. Гільберх, В. Греськової, Н. Павич та ін.) [2]. Однак, значення повноти реалізації змісту курсу, враховуючи зміну підходів до його впровадження, на жаль, не було предметом вивчення вчених, методистів, науково-педагогічних працівників.

Постановка мети. Метою нашого дослідження є визначення проблеми реалізації повноти змісту курсу «Дизайн і технологій» та розробка методичних кейсів для її вирішення, за допомогою методу проєктів.

Виклад основного матеріалу. Для з'ясування повноти реалізації запланованого програмованого змісту курсу «Дизайн та технологій» технологічної освітньої галузі у навчальному процесі початковій школі нами було проведено анонімне анкетування вчителів (під повнотою маємо на увазі тотальну реалізацію змісту інтегрованого курсу «Дизайн і технологій», проведення запланованої кількості уроків з курсу)

В опитуванні узяли участь 54 вчителів з 5 різних шкіл м. Харкова (35 учителів), м. Полтави (11 учителів), м. Житомира (8 учителів). Питання анкети були відкритими.

1. У якому місті ви працюєте?
2. Який ваш педагогічний стаж?
3. У якому класі зараз працюєте?

4. Чи замінюєте ви «менш важливі», на ваш погляд уроки, на «більш важливі». Якщо так, які саме уроки замінювали, вкажіть причини.

5. Чи скасовували/замінювали ви хоч раз на семестр урок Дизайну та технологій. Якщо так – вкажіть причину.

6. У процесі організації дистанційного навчання у новому навчальному році (2022-2023 н.р.) відповідно до санітарного регламенту установленого Міністерством охорони здоров'я, як розподілятимете роботу у синхронному та асинхронному режимі, конкретизуйте.

7. Чи є ваш клас активним учасником шкільних проєктів. Якщо так перерахуйте, до яких проєктів залучалися діти вашого класу.

8. Чи виступали ви ініціатором проєктів у класі та школі? Якщо так, яких саме?

9. Чи реалізовуєте ви проєкти у рамках навчального предмету Дизайн та технології (у позакласній роботі)?

10. Чи залучаєте ви батьків до участі у класних та шкільних проєктах?

Опрацювавши та узагальнивши відповіді зазначені в гугл формах, ми з'ясували, що не залежно від міста, у якому працює респондент та його педагогічного стажу, кожен учитель хоча б раз на семестр замінював уроки мистецтва, фізичної культури та дизайну і технологій на уроки математики або української мови.

Типовими причинами заміни або скасування саме уроків дизайну та технологій на інші уроки були: підготовка до контрольної роботи з інших предметів, репетиції шкільних заходів, «надолуження» програмного матеріалу через тривалу відсутність вчителя.

В умовах дистанційного навчання з урахуванням нових вимог від МОЗ педагога односторонньо підкреслили, що саме уроки мистецтва та дизайну і технологій планують проводити виключно в асинхронному режимі.

Слід відмітити, що незначний відсоток (11%) опитаних вчителів ініціювали класні та шкільні проєкти. Однак, переважна більшість респондентів (82%) зазначає, що активно долучалися до запланованих загальношкільних проєктів (педагоги відмічають, що здебільшого це були екологічні проєкти або проєкти пов'язані з благодійністю), реалізовували проєкти відповідно до навчальної програми.

Звертаємо увагу, що тільки 2 педагога (що становить близько 4% опитаних) реалізовували позакласні проєкти у межах курсу «Дизайн і технології».

Ураховуючи результати анкетування, абсолютно очевидним є факт недооцінювання педагогами з різним педагогічним досвідом значення та освітніх можливостей курсу «Дизайн і технології».

Окреслена проблема повноти реалізації програмованого змісту курсу «Дизайн і технології», потребує негайного вирішення із залученням сучасних освітніх технологій, спрямованих на використання компетентнісного та діяльнісного підходів до навчання. Так, проєктна діяльність, як основа реалізації змісту інтегрованого курсу «Дизайн і технології» відіграє значену роль у вирішенні означеної проблеми, оскільки здатна сприяти реалізації змісту технологічної освітньої галузі не тільки під час уроків, а й у позаурочній діяльності.

Метод проєктів завжди орієнтований самостійну діяльність учнів – індивідуальну, парну, групову, яку учні виконують протягом певного відрізка часу. Метод проєктів завжди передбачає вирішення якоїсь проблеми.

Проєктна діяльність у свою чергу проходить такі етапи:

1) вибір теми проєкту з урахуванням вивчення та аналізу потреб, де проєкт може створюватися як індивідуально, та і у групі (2-3 людини);

2) оцінка інтелектуальних, матеріальних та фінансових можливостей, необхідні для виконання проекту;

3) збір та обробка необхідної інформації;

4) розробка ідеї виконання проекту з урахуванням економічних та екологічних вимог;

5) виготовлення виробу (з урахуванням техніки безпеки);

6) оцінка якості виконаної роботи, захист проекту.

На заключному етапі роботи над проектом учні оцінюють якість роботи та захищають проєкт. Захищаючи свій проєкт, вони доводять важливість роботи, демонструють свою компетентність у питаннях, пов'язаних із проєктом, цілеспрямованість, сумлінність у виконанні роботи, аргументуючи запропоноване рішення, рівень творчості та оригінальність підходів [4]

Раціональним вважаємо ініціювання проєктів за темами місяця. Так, наприклад, для третього класу з теми «Подорожуємо і відкриваємо світ» вважаємо доцільним виготовити макети України та щотижня наповнювати їх різним матеріалом (наочним матеріалом зробленим власноруч).

В один із тижнів це може бути виготовлення прапорців різних міст, обласних центрів (матеріали та інструменти: кольоровий папір, сірники, клей, ножиці), в інший – вирізані з картону характерні для окремого регіону овочі та фрукти (матеріали та інструменти: кольоровий картон, ножиці, клей) та інше.

Для теми місяця «Між минулим і майбутнім» можна реалізувати проєкт «Найдревніші мешканці планети»: запропонувати учням виліпити типових представників динозаврів, які заселяли Землю у різні періоди. Ще одним варіантом може бути виготовлення тематичних книжок-ширм (історичні пам'ятки, історичні твори мистецтва та інше) до тематичного тижня (інструменти та матеріали: картон, ножиці, клей, картки (малюнки, фото)).

До третього тематичного місяця «Чарівні перетворення» можна запропонувати дітям виготовити вази з непотрібних скляних пляшок чи банок тим самим залучивши їх до екологічного проєкту (інструменти та матеріали: скляна банка, клей, мотузка, природні матеріали для декорування). Ще одним варіантом проєктної діяльності для класу може бути «Врятовані книги», тобто залучення до проєкту від шкільної бібліотеки (інструменти та матеріали: пошкоджені книги, клей, папір, ножиці).

До теми «Енергія» найкраще підійде проєкт «Альтернативні джерела енергії». Слід запропонувати дітям кілька моделей виготовлення вітряків, що забезпечить реалізацію екологічної, економічної, виховної та розвивальної функцій освіти (інструменти та матеріали: картон, папір, дерев'яна паличка, клей, ножиці).

«Світ невідомий» - тема, яка розкриває безліч можливостей для реалізації творчих ідей під час її вивчення. У цей період можна реалізувати проєкт «Таємниці морського світу», запропонувавши дітям виконати тематичну аплікацію з пластичних мас на картоні або склі (інструменти та матеріали: пластилін, стеки, карток або скло з рамкою).

«Світ невидимий» - це шостий тематичний місяць упродовж якого можна залучити дітей до виготовлення різноманітних пташок у техніці оригамі (інструменти та матеріали: папір, ножиці), ще одним варіантом може стати виготовлення маски настрою (інструменти та матеріали: кольоровий картон, клей, шурупи, ножиці, шило).

Цікаві ідеї можуть бути реалізовані у рамках теми «Приховані можливості речей». Пропонуємо проєкт «Мій харчовий раціон», до якого діти з пластиліну виконують макет тарілки з продуктами харчування, що входять до щоденного раціону школярів (інструменти та матеріали: картон, пластилін, стеки). Іншим варіантом може стати виготовлення блокноту для складання та запису особистої пам'ятки «Мої лайфхаки у навчанні» (інструменти та матеріали: картон, папір, клей, ножиці, голка, нитка, шило).

Чи не найбільшу кількість проєктів можна реалізувати працюючи над темою «Погода». Це може бути створення календаря погоди власними руками, оформлення, виготовлення та заповнення лепбука усім класом; модель квіткового годинника та інше (інструменти та матеріали: кольоровий картон, кольоровий папір, клей, ножиці, лінійка, олівець).

«Я-людина» - це остання тема для вивчення у третьому класі. У межах роботи над темою слід реалізувати проєкт «Нетипово про традиційне», до якого дітям пропонується виготовити народні символи України у нетипових техніках: аплікація з гудзиками, бісером, насінням; пластиком, пінопластом, дротами; пір'ям (соняшник, калина, верба та інше).

Ще одним проєктом, який буде доречний у кінці навчального року - «Тримай, друже!», який передбачає виготовлення коробочки з сюрпризом та побажанням для подарунку випускникам або взаємообміну з однокласниками чи малознайомими учнями школи. Саме до цього проєкту доцільно залучити усіх учнів школи (інструменти та матеріали: папір, картон, ножиці, клей, цукерка чи інший сюрприз).

Висновки дослідження та перспективи подальших розвідок. Таким чином, залучення учнів школи у систематичну проєктну діяльність у класі та поза ним, сприятиме оптимальному засвоєнню змісту інтегрованого курсу «Дизайн і технології», формуванню компетентностей у галузі техніки і технологій та інших ключових компетентностей, надасть можливості компенсування «нереалізованого» програмованого змісту курсу та, за необхідності, надолуження недопрацьованого матеріалу.

Перспективу подальших розвідок вбачаємо в дослідженні організаційно-педагогічних умов реалізації методу проектів у позаурочній діяльності в умовах змішаного та дистанційного навчання.

Список використаної літератури

1. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://www.dano.dp.ua/attachments/article/303/%D0%94%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%82%20%D0%BF%D0%BE%D1%87%D0%B0%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%97%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8.pdf> (дата звернення: 25.09.2022).
2. Гільберг Т. Г. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: технологічна освіта у початковій школі»: для пед. працівників. Київ: Генеза, 2021. 160 с.
3. Мачача Т. Особливості змісту та методики інтегрованого курсу «Дизайн і технології» технологічної освітньої галузі початкової освіти URL: <https://lib.iitta.gov.ua/713937/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8F.pdf> (дата звернення: 25.09.2022).
4. Партола В. Смолянчук Н. Використання методу проектів у процесі викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ». *Новий Колегіум*. Харків: ХНУРЕ, 2019. № 1. С. 39-42.
5. Типова освітня програма для 3-4 клас НУШ Савченко О. Я. URL: <https://idea-teacher.com.ua/e-lib/navchalno-metodychni-posibnyky/pedagogichnym-pracivnykam/typova-osvitnya-programa-dlya-3-4-klasiv-nush-savchenko-o-ya/> (дата звернення: 25.09.2022).

Partola V., Smolyanyuk N., Starikova L., Project activity as a means of implementing the content of the “Design and Technologies” course

The article reveals the general issues of the problem of implementing the content of the integrated course “Design and technologies” of the technological educational field in the educational process of primary school. The justified value of the full implementation of the content component of the integrated course “Design and Technologies”, which is connected with the changes dictated by the implementation of the “State Standard of Primary General Education” (2018) and the changes made to it (2019), namely the appearance of new components of the educational process, such as: formation of key competences, competences in the field of engineering and technology, gaining experience in creative activities, etc. The organization and results of a statistical survey of primary school teachers of Ukrainian schools on the completeness of the implementation of the course content are described. The analysis of the results of the survey revealed shortcomings in the implementation of the content component of the program material of the “Design and Technologies” course, namely: underestimation of the educational opportunities of the course, devaluation of the value of the course in the educational activity of the primary school, which leads to cases of using class time not for its intended purpose, substitutions for other types of educational activities. The expediency is substantiated and the role of the project method of education is emphasized in order to eliminate the mentioned shortcomings. It was determined that the involvement of younger schoolchildren in project activities, as a basis for the implementation of the content of the integrated course “Design and technologies”, is of considerable importance in solving the specified problem, since it can not only contribute to the implementation of the content of the technological educational field during lessons, but also has the ability to be transferred to any other areas of educational activity of primary school students, including outside the classroom and school, significantly expanding the field of possibilities for this. The topic and content of the projects for each thematic month for the third grade within the course “Design and technologies” of the technological educational field have been determined. The method of organizing the project method in primary school is given. It was found that the involvement of younger students in systematic project activities in and outside the classroom contributes to the optimal assimilation of the content of the integrated course “Design and technologies”, the formation of key competencies, provides an opportunity to compensate for the “unrealized” programmed content of the course and, if necessary, to make up for unfinished material.

Key words: content, younger students, design and technologies, project method.